

بررسی چالش‌های مناطق دوزبانه کشور با طرح بسندگی زبان فارسی

زبان ملی علیه زبان مادری؟

سایت توسعه ایرانی

آسو محمدی

پیشنهاد طرح «تست بسندگی زبان فارسی» جنجال زیادی به پا کرده است تا جایی که یک نماینده مجلس گفته با این اقدام نادرست برای قومیت‌ها برخورد می‌شود. اما ماجرا چیست؟ «ظهر شنبه، ۲۹ تیر مردی از روستاهای مشکین‌شهر به اداره آموزش و پرورش این شهرستان مراجعه کرده بود و به صورت دردناکی التماس و تمنا می‌کرد که اجازه بدهند کودکش در مدرسه ثبت‌نام کند. داستان از این قرار بود که کودک وی نتوانسته بود به سوالاتی که جهت تست بسندگی فارسی از او شده بود، به فارسی پاسخ دهد. مدیر مدرسه از ثبت‌نام وی خودداری؛ و معرفی‌نامه‌ای جهت ثبت‌نام وی در مدرسه کودکان استثنایی (عقب‌مانده ذهنی) صادر کرده بود. پدرش برای خواهش و تمنا به اداره آمده بود. نوری‌زاده، رئیس آموزش و پرورش مشکین نیز با بی‌اعتنایی گفت که کاری از دستش بر نمی‌آید و کودک باید مراحل بسندگی فارسی را سپری کند.» این روایت یک شهروند بود. برای بررسی بیشتر موضوع ابتدا نگاهی به طرح بسندگی زبان فارسی بیندازیم.

چالش‌های مناطق دوزبانه

خرداد ماه سال جاری رضوان حکیم‌زاده، معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش اعلام کرد: «با همکاری سازمان آموزش و پرورش استثنایی، اضافه کردن بررسی میزان آمادگی زبان فارسی در طرح سنجش سلامت در دستور کار قرار خواهد گرفت و روی آن کار می‌کنیم. اکنون سنجش به صورت اختیاری برای پنج ساله‌ها و به‌طور محدود برای چهار ساله‌ها نیز انجام می‌شود، اما اگر بتوانیم سنجش را دو سال عقب ببریم امکان مداخلات بهتری فراهم می‌شود، البته لازمه آن این است که دوره پیش دبستانی را هم دو سال قبل از کلاس اول داشته باشیم.» حکیم‌زاده گفته بود: «تعدادی از بچه‌هایی که در مناطق دوزبانه کشور زندگی می‌کنند به دلیل ناآشنایی با زبان فارسی برچسب دیرآموز می‌خورند که پس از مدتی مشخص می‌شود مشکل یادگیری ندارند و فقط به‌دلیل ناآشنایی با زبان فارسی است که در یادگیری با چالش روبه‌رو هستند.» اما ماجرا طور دیگری دارد پیش می‌رود. حالا خانواده‌هایی به مخالفت با این طرف برخاسته‌اند. این خانواده‌ها می‌گویند بر اساس این طرح آموزش و پرورش فرزندان‌شان را فقط به این دلیل که به زبان فارسی مسلط نیستند، به مدارس استثنایی می‌فرستد.

اگر رد شوند، باید به مدرسه استثنایی بروند

«مریم حیدری»، مادر یکی از کودکانی که از او تست بسندگی زبان فارسی گرفته شده به ایرنا پلاس می‌گوید: «این وضعیت برای فرزند من پیش آمده و چنین اتفاقی در شهر ما دارد رخ می‌دهد و کسی از این موضوع خبر ندارد. در زمان ثبت‌نام مدیر مدرسه به من گفت ابتدا باید سنجش و تایید شود بعد او را برای ثبت‌نام بیاورید. او توضیح کاملی به من نداد و گفت فقط سنجش شنوایی و بینایی و... است. بعد از چند روز با من تماس گرفته شد و گفتند حتما باید ساعت هشت صبح

در محل سنجش حاضر باشید در غیر این صورت جریمه می‌شوید و باید هزینه سنجش را پرداخت کنید. این تماس از طرف سنجش مدرسه استثنایی ماکو بود».

اگر دیر می‌رسیدیم باید ۱۵ هزار تومان پرداخت می‌کردیم

این مادر ادامه می‌دهد: «تنها من نبودم و چند خانواده نیز به این وضعیت معترض بودند و عقیده داشتند این ساعت از صبح در این شرایط بچه چه چیزی می‌تواند بگوید؟ وقتی تمام شد و برگه‌ها را به سرپرست دادم، به من گفتند حتماً بار دوم هم تشریف بیاورید. تعجب کردم! گفتند نتوانسته به سوالات خوب جواب بدهد. اگر دیر می‌رسیدیم باید ۱۵ هزار تومان پرداخت می‌کردیم. من اعتراض کردم و گفتم فرزندم را ثبت‌نام می‌کنم، ولی باز به سنجش رفتم چون نمی‌شود کاری کرد. مجبوریم. اگر بچه‌ها بار دوم در سنجش رد شوند باید آنها را در مدرسه استثنایی ثبت‌نام کنیم.»

در مدرسه به جای «اولدوز» باید بگویی ستاره

وی افزود: «اسم مدرسه، مدرسه استثنایی امید بود. استرس داشتم و نگران بودم. ثبت‌نام فرزندم را در مدارس استثنایی نوعی توهین می‌دانستم. خود من کاردانی مربی کودک دارم. فرزند من بار دوم بعد از سنجش تایید شد. سوال کردم مگر بار اول چه سوالاتی از فرزند من شده که او را رد کرده‌اند؟ خانم دلخور شد و گفت: هیچ خانواده‌ای به اندازه شما سوال نمی‌کند. گفتم من حق دارم بدانم. دختر من می‌گفت: «خانم از من سوال کرد: شب در آسمان چه می‌بینی؟ من به او گفتم: اولدوز (ستاره در ترکی). خانم گفت: از این به بعد در مدرسه باید بگویی ستاره. دختر من جواب داده بود، ولی من ستاره نمی‌بینم من اولدوز می‌بینم».

دولت روحانی از اولین دولت‌های پس از انقلاب است که در زمینه زنده نگهداشتن زبان‌های مادری و گویش‌های محلی ایران اقدامات درخوری انجام داده است، اما پیشنهاد «تست بسندگی زبان فارسی» اعتراض‌های زیادی را برانگیخته و برخی این طرح را مقابله با زبان‌های مادری عنوان کرده‌اند

به ترکی می‌توانست اما به فارسی نه

همچنین «محسن عبداللہی» پدر یکی از بچه‌هایی که در این طرح رد شده است به ایرنا پلاس می‌گوید: «ما در آذربایجان غربی و در شهرستان شوط زندگی می‌کنیم؛ منطقه آزاد ماکو. این اتفاق هم برای فرزند من افتاد. حدود یک هفته پیش پسرم را برای سنجش سلامت جسمانی بردم و خانمی که با بچه‌ها فارسی حرف می‌زد، از او تست شنوایی، بینایی و... گرفت. اگر با این منطقه آشنا باشید اینجا همه ترک هستند و با هم ترکی حرف می‌زنند. حتی در ادارات و همه جا همه ترکی حرف می‌زنند خانم با ما ترکی حرف می‌زد ولی با بچه‌ها فارسی حرف می‌زد. سن فرزند من را پرسید. بچه که به ترکی درست جواب می‌دهد به فارسی نتوانست جواب بدهد. چون وزن پسر من زیاد است، در مورد اینکه چه غذایی می‌خورد و چه چیزی نباید بخورد از او سوال کرد. در مورد مسواک زدن و رنگ مسواکش و... از او سوال کرد و کاملاً مشخص بود که فقط می‌خواهد بداند فرزند من می‌تواند فارسی حرف بزند یا نه؟ فرزند من تا جایی که می‌توانست فارسی حرف می‌زد و هر جایی که نمی‌توانست با حرکت سر، بله و خیرش را می‌گفت و هر جا نمی‌توانست جواب نمی‌داد. حرفی از بسندگی زبان فارسی نبود، ولی مشخصاً این کار برای همین است».

در این میان پیشنهاد معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش با مخالفت نمایندگان مجلس هم روبرو شد و اعتراض برخی نخبگان فرهنگی و قومی کشور را در پی داشت. محمد اسماعیل سعیدی، نماینده تبریز و عضو کمیسیون فرهنگی مجلس، در مصاحبه با ایرنا بسندگی زبان فارسی را اقدامی نادرست برای قومیت‌ها خواند و گفت که با آن برخورد خواهد شد. به گفته سعیدی، همه نمایندگان در واکنش به ورود تست بسندگی زبان فارسی به سنجش سلامت نوآموزان متفق‌القول هستند و نمایندگان با این موضوع برخورد خواهند کرد.

با طرح بسندگی زبان فارسی برخورد می‌شود

نماینده تبریز در مجلس همچنین گفت: «هوش و نکاویت هر فردی که این موضوع بی‌اهمیت را مطرح کرده است، مشکل دارد؛ هر کس این را گفته، حرف غلطی زده است، زیرا بسندگی زبان فارسی هیچ ارتباطی با توانمندی‌های افراد ندارد.» این نماینده مجلس دلیل آورده است: «در برخی موارد حتی افراد تحصیل‌کرده هم نمی‌توانند به درستی به یک زبان تکلم کنند؛ در همین آذربایجان استعدادهای درخشانی در سطح بین‌المللی داریم که شاید به زبان فارسی هم مسلط نباشند. نمی‌توانیم بگوییم این افراد به دنبال تحریک قومیت‌ها هستند، اما به نظر می‌رسد برخی واسطه‌ها این هدف را دنبال می‌کنند تا از احساسات قومیت‌ها سوءاستفاده کنند».

دختر من می‌گفت: خانم از من سوال کرد: شب در آسمان چه می‌بینی؟ من به او گفتم: اولدوز (ستاره در ترکی). خانم گفت: از این به بعد در مدرسه باید بگویی ستاره. دختر من جواب داده بود، ولی من ستاره نمی‌بینم من اولدوز می‌بینم

با این حال حکیمزاده در دفاع از این طرح گفته است که اجرای این طرح برای مقابله با زبان مادری نیست. او تاکید کرده: «وزارت آموزش و پرورش نه تنها مخالفتی با زبان مادری ندارد بلکه از برنامه‌های جدی این وزارتخانه حفظ زبان مادری است.» در هر صورت طرح بسندگی زبان فارسی برای دانش‌آموزان اول ابتدایی در حال اجراست. حال که تفاوت زبان خانواده (مادری) و زبان مدرسه (ملی) به مانعی برای ثبت‌نام کودک تبدیل شده، زبان خانواده در چشم کودک بی‌اعتبار خواهد شد و کودک امروزی که تحصیل کرده فرداست، از زبان و فرهنگ خود دورتر خواهد شد. این درحالی است که دولت روحانی از اولین دولت‌های پس از انقلاب است که در زمینه زنده نگهداشتن زبان‌های مادری و گویش‌های محلی ایران اقدامات درخوری انجام داده است؛ اما پیشنهاد «تست بسندگی زبان فارسی» از سوی یک معاون وزارت آموزش و پرورش اعتراض‌های زیادی را برانگیخته و فعالان اجتماعی، نمایندگان و مسئولان محلی این پیشنهاد را مقابله با زبان‌های مادری دانسته‌اند.

به نظر می‌رسد دولتی که پیش‌فراول توجه به زبان‌های مادری در ایران بود و در استان کردستان و آذربایجان کرسی‌های رسمی آموزش زبان‌های محلی دایره کرده است؛ نباید با این طرح‌ها دستاوردهای خود را به باد دهد.